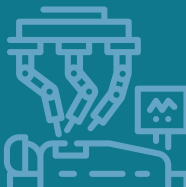

ВАРНА

ГРАД НА ЗНАНИЕТО

Икономически профил и траектория на развитие | 2020

И.П.И

Институт за пазарна икономика

ВАРНА
ГРАД НА ЗНАНИЕТО

И.П.И
Институт за пазарна икономика

СЪДЪРЖАНИЕ

Ключови показатели за Варна.....	5
----------------------------------	---

ИКОНОМИКА

1 Динамичната икономика на Варна	7
Водещите икономически сектори	10
Топ компании във Варна	14

НАУКА И БИЗНЕС

2 Наука и бизнес в морската столица	15
Медицина.....	17
Информатика и компютърни науки.	18
Транспорт и корабоплаване	20
Морският туризъм.....	21

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ.....23

3 Младите таланти в местните училища	25
Град на знанието.....	27
Работна сила и заплати	30

ТРАЕКТОРИЯ НА РАЗВИТИЕ.....33

4 Инвестициите в летището и пътната инфраструктура ...	34
Индустриалните зони на Варна	35
Кварталът на иновациите	36
Нов образователен кампус	37
Умният морски град	37
Фестивален и конгресен туризъм	38
Дигитален иновационен център.....	38
Новите социални пространства.....	39

Инвестиционна карта на Варна	40
------------------------------------	----

КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ВАРНА

Варна е **най-големият икономически център в Северна България** с произведена продукция от над 10 млрд. лв. за 2018 г. и 215 хил. заети лица в цялата област през 2019 г. Морската столица разполага с чудесна образователна инфраструктура, **традиционно привлича таланти** и успешно преориентира икономиката си към по-високата добавена стойност, стъпвайки на дигиталните умения и развойната дейност в корабостроенето, информатиката и медицината.

ВАРНА – ГРАД НА ЗНАНИЕТО

345 000

**НАСЕЛЕНИЕ
В ОБЩИНА ВАРНА**

(брой хора в
община Варна, 2019 г.)

470 000

**НАСЕЛЕНИЕ В
ОБЛАСТ ВАРНА**

(брой хора
в област Варна, 2019 г.)

820 000

**ЧУЖДЕСТРАННИ
ТУРИСТИ**

(брой чужди туристи в
община Варна, 2019 г.)

15 479 лв.

**БВП НА ЧОВЕК ОТ
НАСЕЛЕНИЕТО**

(данни за област Варна, 2018 г.)

10,5 млрд. лв.

**ПРОИЗВЕДЕНА
ПРОДУКЦИЯ В
НЕФИНАНСОВИТЕ
ПРЕДПРИЯТИЯ**

(данни за област Варна, 2018 г.)

1,7 млрд. лв.

**ПРЕКИ
ЧУЖДЕСТРАННИ
ИНВЕСТИЦИИ
С НАТРУПВАНЕ**

(данни за област Варна, 2018 г.)

6 300

**УЧЕНИЦИ В 12-ТЕ
МЕСТНИ ПРОФЕСИО-
НАЛНИ ГИМНАЗИИ**

(данни за община Варна, 2019 г.)

30 950

**УЧЕНИЦИ В МЕСТНИТЕ
УЧИЛИЩА И 7-ТЕ
ПРОФИЛИРАНИ
ГИМНАЗИИ**

(данни за община Варна, 2019 г.)

29 764

**СТУДЕНТИ В 6-ТЕ
МЕСТНИ ВИСШИ
УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ**

(данни за община Варна, 2019 г.)

215 000

**ЗАЕТИ ЛИЦА
(15-64 Г.)**

(данни за област Варна, 2018 г.)

30%

**РАБОТНА СИЛА С
ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ**

(данни за област Варна, 2018 г.)

70%

**ЗАЕТОСТ
(данни за област
Варна, 2018 г.)**

2,8%

БЕЗРАБОТИЦА

(данни за община Варна, 2019 г.)

1128 лв

СРЕДНА ЗАПЛАТА

(оценка за община Варна, 2019 г.)

>10%

РЪСТ НА ЗАПЛАТИТЕ

(данни за община Варна,
2018-2019 г.)

1

ДИНАМИЧНАТА
ИКОНОМИКА
НА ВАРНА

ПРОИЗВЕДЕНА
ПРОДУКЦИЯ
(2018 г.)

10,5 млрд. лв.

Област Варна

7,9 млрд. лв.

Община Варна

Варна е най-големият икономически център в Северна България. Произведената продукция в област Варна през 2018 г. е за над 10 млрд. лв. Областта е силно доминирана от разнообразната икономика на град Варна и подкрепена от индустрията в нейната периферия. Продукцията на предприятията в община Варна е на стойност 7,9 млрд. лв., а в община Девня, където са разположени големи промишлени предприятия, продукцията е за близо 1,3 млрд. лв. Широкият икономически център Варна включва почти всички общини в областта и е с общо население от над 450 хил. души.

Три са специфичните особености на Варна, които формират динамиката и потенциала на местната икономика. **„Летният“ капитал** на морската столица се реализира през туризма, като поне 820 хил. чужденци гостуват на община Варна в рамките на годината и оставят в града над 1 млрд. лв. **Силното образование** на Варна и постоянният **приток на млади хора** са вероятно най-важното предимство на града. Близо 30 хил. са студентите в морската столица – разпределени в 6 университета, а размерът на „висшата“ икономика е над 450 млн. лв. **Преплитането на наука и бизнес** е третият ключов фактор, който оформя потенциала на града. В направленията медицина, информационни технологии, транспорт и корабоплаване дейността на местния бизнес и инвестиционните решения се срещат със засиления интерес сред младите хора и чуждестранните студенти.

Летният капитал

Брой чуждестранни туристи
в община Варна и приходи за
местната икономика

**820 хил.
чуждес-
транни
туристи**

(2019 г.)

> 1 млрд. лв.

в местната икономика

Град на знанието

Брой на студентите в 6-те
университета в община Варна и
размер на „висшата“ икономика*

**30 хил.
студенти**

(2019 г.)

> 450 млн. лв.

в местната икономика

Наука, инова- ции и бизнес

Сектори с потенциал,
инвестиции в наука и
нарастащ интерес към
съответните направления във
висшите училища

- ✓ Медицина и здравни грижи
- ✓ Информатика и компютърни науки
- ✓ Транспорт и корабоплаване

Области в България	БВП на човек от населението (лв., 2018 г.)	Ръст за последните 2 години (2016-2018)
Варна	15 479	+19%
Пловдив	13 141	+17%
Русе	12 585	+12%
Бургас	11 769	+9%
Стара Загора	17 237	+5%

ИЗПРЕВАРВАЩ РЪСТ НА ИКОНОМИКАТА НА ВАРНА (2016-2018 г.)

Варна съчетава силна икономика и ясно изразена положителна динамика през последните години. Брутният вътрешен продукт (БВП) на човек от населението в област Варна достига над 15 хил. лв. през 2018 г., надвишавайки стойностите в други икономически центрове като Пловдив, Бургас и Русе. За последните две години ръстът на БВП на човек от населението във Варна е близо 20%, като по този показател областта изпреварва всички други големи икономически центрове в страната. Положителната динамика се потвърждава и от факта, че през 2019 г. област Варна постигна рекордна заетост – близо 70% в групата 15-64 г.

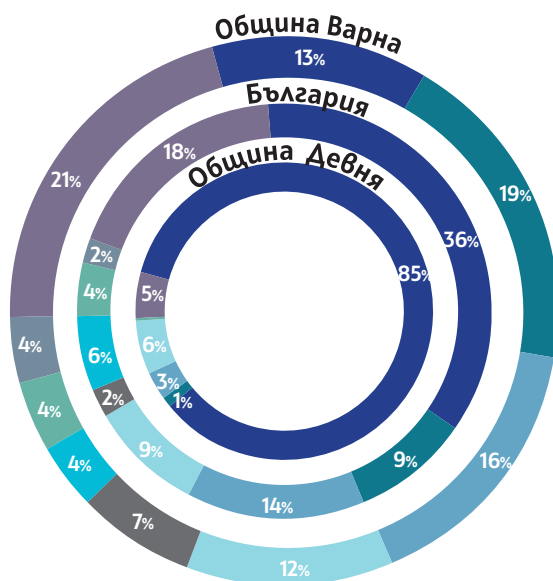
ВОДЕЩИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

Икономиката на Варна е изключително разнообразна. Морското крайбрежие, което привлича туристическия поток, в голяма степен оформя и профила на **промишленото производство** и транспорта. Продукцията на промишлените предприятия в община Варна е за около 1 млрд. лв., като над 220 млн. лв. са в **корабостроенето**. Поне 100 предприятия, в т.ч. най-големият и най-добре оборудван кораборемонтен завод в страната, извършват строителство, ремонт и поддържане на плавателни съдове, като в тях работят близо 3,7 хил. души. Общо в преработващата промишленост на Варна са заети над 14 хил. души.

220 млн. лв.

**ПРОИЗВЕДЕНА
ПРОДУКЦИЯ В
КОРАБО-
СТРОЕНЕТО
(2018 г.)**

**ДЯЛ НА СЕКТОРИТЕ
В ПРОИЗВЕДЕНАТА
ПРОДУКЦИЯ**

- Преработваща промишленост
- Строителство
- Търговия
- Транспорт
- Хотели и ресторанти
- ИКТ
- Професионални дейности
- Хуманно здравеопазване
- Други

В периферията на Варна има няколко силно индустриални общини. Промислената продукция в Девня и Аксаково достига над 1,5 млрд. лв., като тук са позиционирани и най-големите **химически предприятия** в страната. Последните осигуряват високоплатена работа на голям брой квалифицирани работници и специалисти. Пристанище Варна-Запад е най-модерното и перспективно на българския северен черноморски бряг и е разположено в непосредствена близост до големите химически заводи в Девня.

Произведената продукция в транспорта във Варна е за над 900 млн. лв., като в сектора работят над 8,5 хил. души през 2018 г. **Пристанище Варна** и **Летище Варна** са най-големите работодатели в сектора, със съответно около 1 500 и 1 200 наети. Голяма част от приходите в транспорта се генерират в **товарния морски транспорт**, в т.ч. най-голямата корабна компания в България, и в няколко големи компании в **товарния автомобилен транспорт**. Транспортният сектор във Варна е устойчив през годините, а добавената стойност е сред най-високите в местната икономика, достигайки над 36 хил. лв. на един нает.

НАЙ-ГОЛЕМИТЕ РАБОТОДАТЕЛИ В ТРАНСПОРТА:

**Пристанище
Варна**

**Летище
Варна**

Строителството и търговията имат общо продукция за близо 2,8 млрд. лв. и заемат над 1/3 от икономиката на Варна. И двата сектора са допълнително подсилени от притока на млади хора и силния морски туризъм във Варна. През последните години се наблюдава истински **бум в строителството**, като продукцията нараства с около 60% за две години (2016-2018 г.). Положителната динамика е провокирана от активния имотен пазар, както и от завършването на бул. „Васил Левски“, определян за най-значимия пътен проект за Варна през последните десетилетия.

Динамиката на бизнес услугите във Варна е водена най-вече от **информационните технологии и услуги**. Това е **най-бурно развиващият се сектор в морската столица** – за три години (2015-2018 г.) продукцията на технологичните компании почти се е удвоила, като са създадени 600 нови работни места. Към тях можем да добавим и нови 400 работни места във финансовия сектор. В сферата на информационните технологии и финансите са отчетливо най-високите заплати в морската столица, като добавената стойност достига над 55 хил. лв. на един нает.

Показатели на предприятията в община Варна (избрани сектори, 2018 г.)	Произведена продукция (млн. лв.)	Дял от икономиката (%)	Брой наети*	Добавена стойност на един нает (лв.)
Общо за нефинансовите предприятия	7 883	100%	107 593	29 480
Преработваща промишленост	989	12.6%	14 213	23 400
в т.ч. корабостроене	220	2.8%	3 629	30 280
Строителство	1 517	19.2%	12 314	28 760
Търговия	1 259	16.0%	26 346	24 300
Транспорт	937	11.9%	8 531	36 400
Хотели и ресторанти	566	7.2%	12 914	19 950
ИКТ	288	3.7%	3 622	53 000
в т.ч. информационни технологии и услуги	258	3.3%	3 148	55 940
Хуманно здравеопазване	322	4.1%	6 478	27 500

* Данните са за наетите в нефинансовите предприятия – не се включват някои от наетите в публичния сектор, в т.ч. държавно управление и образование, както и наетите във финансовата сфера.

Варна вече се позиционира като **вогеща дестинация за навлизането на технологични компании** и очакванията са за солиден ръст през следващите години. Добрата свързаност, в т.ч. развитието на летище Варна и завършването на магистрала „Хемус“, образователната инфраструктура, квалифицираната работна ръка и притока на млади хора, както и добрите условия за живот, са факторите, които обуславят тези процеси. През 2019 г. две големи инвестиции потвърждават нарастващия интерес към Варна – **Соса-Сола откри център за финансови услуги**, а белгийската банкова група **КВС отвори нов център за споделени услуги**.

Здравният сектор във Варна също се откроява. Общо 8,7 хил. са заетите в здравеопазването, като през последните три години (2015-2018 г.) са създадени 450 нови работни места. Две болници влизат в топ 10 по брой наети сред нефинансовите предприятия във Варна. Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Марина“ е **най-големият работодател** във Варна с над 2 000 наети, а Многопрофилната болница за активно лечение „Света Анна“ е с над 1 000 наети. Медицинският университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ е **най-динамично развиващото се висше учебно заведение** във Варна и е неизменно в топ 3 на страната в направленията медицина, стоматология и здравни грижи.

Вогеща дестинация за технологични компании

Инвестиции на Соса-Сола и КВС през 2019 г.

ТОП КОМПАНИИ ВЪВ ВАРНА

В област Варна оперират множество големи предприятия в различни сектори. Някои от най-големите компании са в сферата на търговията. В таблицата умишлено са представени само водещите компании в промишлеността и услугите, в т.ч. строителство и транспорта.

Компании в област Варна /промишленост и услуги/ (данни за 2018 г.)	Общо приходи (хил. лв.)	Брой заети	Населено място	Сектор
СОЛВЕЙ СОДИ АД	475,222	485	Девня	Производство на други основни неорганични химични вещества
АГРОПОЛИХИМ АД	416,222	717	Девня	Производство на азотни съединения и торове
ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ СЕВЕР АД	290,942	1,680	Варна	Разпределение на електрическа енергия
ПЛАСТХИМ - Т АД	284,313	1,098	Аксаково	Производство на опаковки от пластмаси
ХИДРОСТРОЙ АД	265,339	561	Варна	Строителство на автомагистрали, пътища и самолетни писти
ФРАПОРТ ТУИН СТАР ЕЪРПОРТ МЕНИДЖМЪНТ АД	145,283	1,228	Варна	Спомагателни дейности във въздушния транспорт
ДЕВНЯ ЦЕМЕНТ АД	140,901	236	Девня	Производство на цимент
ПАРАХОДСТВО БЪЛГАРСКИ МОРСКИ ФЛОТ АД	130,996	384	Варна	Товарен морски и крайбрежен транспорт
ДИСКОРДИА АД	128,094	780	Варна	Товарен автомобилен транспорт
УНИВЕРСИТЕТСКА МНОГОПРОФИЛНА БОЛНИЦА ЗА АКТИВНО ЛЕЧЕНИЕ „СВЕТА МАРИНА“ ЕАД	114,264	2,017	Варна	Дейност на болници
ИНЖСТРОЙИНЖЕНЕРИНГ ЕООД	92,152	392	Варна	Строителство на автомагистрали, пътища и самолетни писти
ПЛАНЕКС ЕООД	84,970	597	Варна	Строителство на жилищни и нежилищни сгради
ИНФРА ЕКСПЕРТ АД	79,597	196	Варна	Строителство на автомагистрали, пътища и самолетни писти
ПРИСТАНИЩЕ ВАРНА ЕАД	71,321	1,493	Варна	Обработка на товари

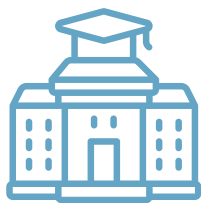
2

НАУКА И БИЗНЕС В МОРСКАТА СТОЛИЦА

**13 000
студенти**

**В ХУМАНИТАРНИ
СПЕЦИАЛНОСТИ**

**Най-старият
икономически
университет
В БЪЛГАРИЯ**

Варна има уникални характеристики, които дават възможност за преплитането на таланта и научния потенциал с предприемачеството и бизнес начинанията. 13-те хил. студенти в хуманитарните и социални науки – с фокус върху икономиката и управлението, подкрепят пъстрия профил на местната икономика и осигуряват **предприемаческата и бизнес култура** на морската столица. **Най-старият икономически университет** в България – Икономически университет – Варна, носи именно тази традиция в 21. век.

Въпреки известното преливане на млади хора от хуманитарните към техническите и приложни науки през последните години, **големият брой студенти в хуманитарните специалности** остава една от силните черти на Варна. Някои от най-значимите инвестиции в морската столица от последните години в сферата на бизнес услугите са до голяма степен провокирани от големия брой студенти и добрата подготовка в ИУ-Варна. Хуманитарните специалности осигуряват на практика работната ръка за новите центрове за споделени и финансови услуги.

15-те хил. студенти в техническите и приложни науки задават специфичния икономически профил на Варна, като най-големият потенциал се оформя в медицината, информационните технологии, транспорта и корабоплаването. Това са все направления, които отчитат нарастващ интерес през последните 5 години. Успешните висши училища имат потенциал за **привличане и задържане на научни кадри**, които, от своя страна, могат да разчитат на нарастващи инвестиции в апаратура и оборудване. Това е предпоставка както за увеличаване на научните разработки, така и за трансфера на резултатите в **приложни бизнес начинания**.

Насърчаването на стартиращи предприятия, базирани на иновации, е естествен път за бъдещо разширяване на дела на стопанските дейности, интензивни на знание. Структурата на икономиката във Варна и особено профилът на водещите компании е благоприятна и позволява двустранно партньорство за приложни научни изследвания с висши училища в съответните направления. Допълнителен тласък може да даде създаването и развитието на „**квартал на иновациите**“ – партньорски проект с участие на всички университети и научни звена в града.

Приложни бизнес начинания

15 000
студенти
В ТЕХНИЧЕСКИ
И ПРИЛОЖНИ
НАУКИ

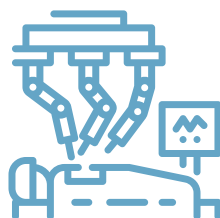
МЕДИЦИНА

През последните години медицината се налага като един от водещите сектори в икономиката на Варна, базиран изцяло на връзката между наука и бизнес. Медицински университет – Варна обучава 5 300 студенти, от които 1500 чуждестранни (2019 г.). Регионалната реализация на тези кадри е над 50%, което показва връзката между висшето училище и здравния сектор във Варна. МУ-Варна се превръща във **водещия университет на морската столица**, като има и най-големия бюджет – над 70 млн. лв. за 2019 г. Капиталовите разходи на МУ-Варна са за близо 19 млн. лв. инвестиции в материалната база и в модерна апаратура за различните лаборатории във висшето училище.

МУ-Варна разполага с множество лаборатории, в т.ч. лаборатория по биохимия – с фокус науката за хранене, лаборатория по 3D технологии в денталната медицина, различни лаборатории по фармация. Студентите по медицина ползват клиничната база на УМБАЛ „Св. Марина“, в т.ч. лаборатория по вирусология, микробиология и медицинска генетика. През 2019 г. е изграден и модерен център по **роботизирана хирургия**. УМБАЛ „Св. Марина“ е **най-големият диагностично-лечебен и консултативен университетски болничен комплекс** в Североизточна България, обслужващ население от цялата страна, който разполага с над 1 300 легла, най-модерна апаратура и високкоквалифицирани кадри.

5 300
студенти
В МУ-ВАРНА

Модерен
център по
роботи-
зирана
хирургия

ИНФОРМАТИКА И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ

Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) са най-динамичният сектор в икономиката на Варна. Близко **3 200 души са наети директно в информационните технологии и услуги**, като техният брой постоянно нараства – с около 300 души само през 2018 г. Средната заплата в сектора е над 2 хил. лв. на месец, което е почти два пъти над средната за морската столица. Подходящите условия във Варна – добра свързаност, млади хора, качествено образование и динамичен социален живот, заедно с **по-ниските оперативни разходи** спрямо други дигитални хъбове в региона, обуславят **дългосрочното развитие и навлизане на компании** с подобен профил в морската столица.

През 2020 г. Файненшъл таймс постави Варна в **топ 10 на малките европейски региони на бъдещето** по показателя ефективност на разходите. Класацията отразява факта, че въпреки големия ръст на заплатите в дигиталния сектор, Варна остава едно от най-привлекателните места за технологични компании. Това се потвърждава и от годишния доклад на Българската аутсорсинг асоциация за 2019 г., който посочва Варна и Пловдив като **най-бързо развиващите се градове** извън столицата в дигиталния сектор в страната.

3 200 наети
В ИНФОРМА-
ЦИОННИТЕ
ТЕХНОЛОГИИ
И УСЛУГИ

Варна е сред
най-бързо
развиващите
се градове в
дигиталния
сектор

Висшите училища във Варна се ориентират спрямо новия тренд и се насочват към информационните технологии. Общо **пет висши училища във Варна имат специалности в областта на информатиката и компютърните науки**, обучавайки над 2 500 студенти – ръст с около 750 души за последните пет години. Лидер в това отношение е Технически университет – Варна с близо 1 700 студенти в направление комуникация и компютърна техника. Регионалната реализация на тези кадри е над 40%, което означава, че почти половината от привлечените студенти се реализират в рамките на местната икономика. ТУ-Варна откри и собствено **училище по компютърни науки**, което потвърждава тренда средното образование да се ориентира към дигиталната сфера.

**2 500
студенти**

**ПЕТ ВИСШИ
УЧИЛИЩА ИМАТ
СПЕЦИАЛНОСТИ
В ОБЛАСТТА НА
ИНФОРМАТИКАТА**

**КОМПЮТЪРНИТЕ
НАУКИ**

ТРАНСПОРТ И КОРАБОПЛАВАНЕ

Корабостроенето и морският транспорт са естествено силни страни на Варна, с дългогодишни традиции в развойната дейност, натрупване на инвестиции и ноу-хау. **Потенциалът на Пристанище Варна**, в т.ч. предвидените нови инвестиции, **множеството компании в корабостроенето**, в т.ч. най-големият и най-добре оборудван кораборемонтен завод в страната, както и **динамиката на товарния морски транспорт** и присъствието на най-голямата корабна компания в България, залагат изключително добри перспективи за развитие на морската столица.

Над 3 600 студенти, в т.ч. около 560 чуждестранни, се обучават в направление транспорт и корабоплаване във Висшето военноморско училище и Технически университет – Варна. Близко 2 700 от тях са в ВВМУ-Варна, като нарастват с близо 600 души през последните 5 години. Традициите в **морското**

образование се допълват и от Варненска морска гимназия, която вече предлага дуално обучение за корабни техници и монтьори.

Към научната инфраструктура в сферата на корабоплаването следва да прибавим и Центъра по хидро- и аеродинамика, който приютява **научно-експериментален комплекс за морски изследвания**, трансфер на технологии и иновации. ЦХА-Варна е със сериозно световно присъствие, като контрагентите са организации и компании от 25 страни. Институтът по океанология към Българска академия на науките също е позициониран във Варна и развива **изследователски лабораторен комплекс**, в т.ч. лаборатория по подводни технологии, лаборатория по диагностика на корабни конструкции и оборудване, морска химическа лаборатория и лаборатория по морска медицина.

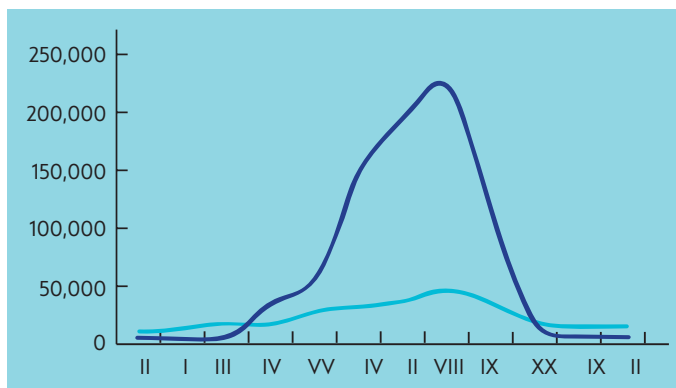
МОРСКИЯТ ТУРИЗЪМ

Летният туризъм е ключов за икономиката на Варна. Златни пясъци, един от трите големи български морски курорта, е в непосредствена близост до града и част от община Варна. Секторът на хотелиерството и ресторантьорството заема над 7% от местната икономика и осигурява заетост на около 13 хил. души. През 2019 г. общият брой на **туристите във Варна е над 1,1 млн. души** – ръст от 33% за периода 2015–2019 г. От тях 820 хил. са чужденци и 300 хил. са български граждани. Близко 90% от чуждестранните туристи посещават Варна в месеците май–септември.

**1,1 млн.
туристи**

**ВЪВ ВАРНА
(2019 г.)**

■ Чуждестранни туристи – брой пренощували лица по месеци (2019 г.)
■ Български туристи – брой пренощували лица по месеци (2019 г.)

Общо приходите от нощувки възлизат на 300 млн. лв., като 260 млн. лв. са приходите от чужденци. Официалните оценки за туризма показват, че разходите за нощувки са около $\frac{1}{4}$ от всички разходи на чуждестранните туристи. Разходи за храна и напитки, транспорт и културни мероприятия са други основни пера. **Общо чуждестранните туристи допринасят за приходи от над 1 млрд. лв.** на година в икономиката на общината.

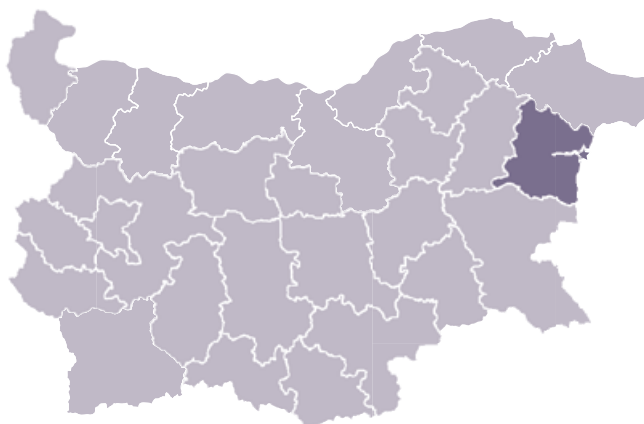
Данните за трафика на летище Варна позволяват да проследим динамиката на пътниците, както и страните, от които пристигат най-много туристи в летните месеци. **Близо 2,1 млн. пътници са преминали през летище Варна през 2019 г.,** като 1,6 млн. са в периода май-септември. В най-силните месеци

– юли и август, над 400 хил. пътници преминават месечно през летище Варна. Доброто управление на летището през последните години е фактор, който подкрепя развитието на Варна.

През 2019 г. най-много полети от и към Варна са осъществили германски граждани – 534 хил. пътници през цялата година. На второ място са българските граждани – 260 хил. пътници за годината. Последното отразява и **постоянния трафик между Варна и София**. Следват британски граждани – 191 хил. пътници, полски граждани – 171 хил. пътници, руски граждани – 165 хил. пътници и австрийски граждани – 124 хил. пътници. Топ 10 се допълва от граждани на Израел, Турция, Чехия и Франция.

3

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ НА ВАРНА

**Морска
столица на
България**

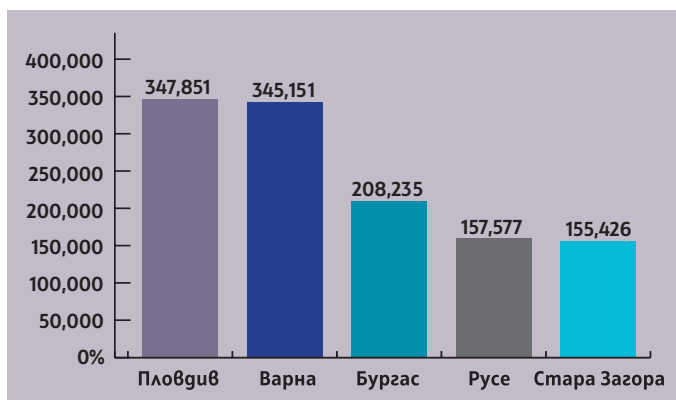
Варна е третата по големина община в България с население от 345 хил. души, а в рамките на областта живеят **470 хил. души**. Ако отчитаме и приходящите туристи през лятото, Варна е вторият по големина град след столицата София. През последните години общината е една от малкото в страната, които увеличават своето население. Варна е най-големият град с излаз на Черно Море, което закономерно я прави и **морска столица на България**, а общината е поне два пъти по-голяма от всички останали общини на север от Стара Планина.

345 151

**НАСЕЛЕНИЕ
В ОБЩИНА
ВАРНА
(2019 г.)**

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2019 Г. (брой хора по общини)

Приток на хора във Варна

(данни за 2018 г.)

МЕХАНИЧЕН
ПРИРАСТ:

+1,355 души

+364 души
В ГРУПА 0-14 Г.

+761 души
В ГРУПА 15-29 Г.

Община Варна има ясно изразен **положителен механичен прираст** на населението, тоест броят на заселванията е по-голям от броя на изселванията. В периода 2016-2018 г. механичният прираст във Варна е над 1 000 души на година – 1 355 души през 2018 г., като в това отношение Варна няма конкуренция в Северна България. Трябва да се отчита и ефектът на туристите, които всяко лято увеличават населението на града, генерират допълнително търсене за широк кръг услуги и провокират оживление в градската среда.

Положителният механичен прираст се наблюдава във всички възрастови групи, като най-ясно изразени са процесите при децата до 14 години и особено при младите до 29 г. **Притокът на млади хора е характерна черта на Варна**, която се отличава от почти всички останали общини в България и задава добрите перспективи пред развитието на общината. Доброто средно образование, наличието на успешни университети, както и добрата среда за живот, са основните причини за привличането и задържането на млади хора в морската столица.

ПОЛОЖИТЕЛЕН
ПРИРАСТ ОТ
СЛЕДНИТЕ
ГРАДОВЕ:

**Добрич,
Шумен,
Разград и
Русе**

МЛАДИТЕ ТАЛАНТИ В МЕСТНИТЕ УЧИЛИЩА

Броят на учениците в основно и средно образование във Варна е общо 37,3 хил., като 31 хил. ученици са в общообразователните и специални училища, а 6,3 хил. са учениците в професионалните училища. Във Варна функционират над 60 училища, в т.ч. 7 профилирани гимназии и 12 професионални гимназии. През 2019 г. близо 1700 деца завършват средно образование във Варна и още над 1100 деца завършват професионалните гимназии.

Трите **водещи езикови гимназии** – с общо над 600 деца, явили се на държавния зрелостен изпит през 2019 г., и една от най-големите математически гимназии в страната – с над 200 деца, явили се на държавния зрелостен изпит, играят ключова роля в захранването на града с перспективни кадри. **Големите професионални гимназии**, в т.ч. по туризъм, техническа, по икономика, търговска, морска и по електротехника, отговарят на профила на местната икономика и развиват дуалната форма на обучение.

**7 профи-
лирани**

**12 профе-
сионални
гимназии**

Варна е на второ място сред големите общини на зрелостните изпити със среден успех на матурите по БЕЛ добър 4.43. В общината има две гимназии, които се класират в **тон 10 сред големите в страната**. Това са 1) Гимназия с преподаване на чужди езици „Йоан Екзарх“ с 184 ученици, явили се на матура по БЕЛ и среден успех много добър 5.38, и 2) Първа езикова гимназия с 214 ученици, явили се на матура по БЕЛ и среден успех много добър 5.34.

Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ и IV Езикова гимназия „Фредерик Жолио – Кюри“ имат по над 200 деца, явили се на матурата по БЕЛ и постигат среден успех съответно много добър 5.14 и много добър 5.13.

Водещи гимназии във Варна	Брой ученици на матурата по БЕЛ (2019 г.)	Среден успех на матурата по БЕЛ (2019 г.)
Гимназия с преподаване на чужди езици „Йоан Екзарх“	184	5,38
Първа езикова гимназия	236	5,34
Математическа гимназия „Д-р Петър Берон“	203	5,14
IV Езикова гимназия „Фредерик Жолио – Кюри“	200	5,13

Математическата гимназия „Д-р Петър Берон“ е сред **лидерите в страната с оценка на матурата по математика** – много добър 5.46, като това е и математическата гимназия с най-много явили се деца (148 ученици) на матура по математика през 2019 г. Общо в математическата гимназия се обучават 1 200 деца през 2019 г., което я прави една от най-големите в страната. Над 1 000 ученици са се явили и на матурата по английски език, като средната оценка е много добър 4.74.

2 ЕЗИКОВИ
ГИМНАЗИИ В

Тон 10

СРЕД ГОЛЕМИТЕ
В СТРАНАТА

НАЙ-ГОЛЯМАТА
МАТЕМАТИЧЕСКА
ГИМНАЗИЯ
В СТРАНАТА

ГРАД НА ЗНАНИЕТО

Във Варна се обучават близо **30 хил. студенти** в 6 местни университета. Наг 16 хил. са общо студентите във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и Икономически университет – Варна, още наг 10 хил. са студентите в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна и Технически университет – Варна, близо 2,9 хил. са студентите във Висше военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ – Варна и малко наг 600 са студентите във Висше училище по мениджмънт. Общо броят **на чуждестранните студенти е наг 2 700**, което осигурява постоянен приток на млади хора от чужбина.

Във Варна има и Департамент за информация, квалификация и продължаващо образование към Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

30 хил. студенти

В 6-ТЕ МЕСТНИ
УНИВЕРСИТЕТА

Университети във Варна (данни за 2019 г.)	Преподаватели на основен трудов договор	Студенти (брой)	Чуждестранни студенти	Средства за НИД (хил. лв.)
ВСУ – Варна Варненски свободен университет „Черноризец храбър“	152	8 716	182	917
ИУ – Варна Икономически университет – Варна	197	7 420	240	2 333
МУ – Варна Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“	729	5 296	1 473	2 050
ТУ – Варна Технически университет – Варна	248	4 811	164	2 118
ВВМУ – Варна Висше военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“	120	2 887	463	1 687
ВУМ – Варна Висше училище по мениджмънт	49	634	207	1 697
ОБЩО	1,495	29 764	2 729	10 802

Общо бюджетите на шестте висши учебни заведения във Варна са на стойност около 165 млн. лв. през 2019 г. Най-много капиталови разходи, включително инвестиции в апаратура, правят МУ-Варна (18 млн. лв.) и ВВМУ (11 млн. лв.). Средствата конкретно за научно-изследователска дейност са за близо 11 млн. лв. Годишните разходи на близо 30-те хил. студенти във Варна се оценяват на 285 млн. лв.

Общият **размер на „висшата“ икономика** на Варна – бюджетите на университетите и разходите за живот на студентите в града – се оценява на около 450 млн. лв.

Профилът на висшето образование във Варна постепенно се изменя, за да отговори на развитието и реструктурирането на местната икономика. Студентите се насочват все повече към **технически и приложни специалности** и търсят направления с добри възможности за бъдеща реализация.

Общо 12 680 студенти се обучават в хуманитарни и социални специалности, 14 982 в технически и приложни и 2 102 в сигурност и отбрана.

Направленията във висшето образование във Варна, които генерират все по-голям интерес сред младите хора, са свързани с трите сектора в икономиката с висока динамика и голям потенциал за развитие:

- **Ръст в медицината** – 5 296 студенти се обучават в МУ-Варна, като се увеличават с 2 141 в последните 5 години. Най-големият ръст е в направление медицина – ръст от близо 1 181 студенти, следван от ръста в здравни грижи и стоматология. Огромната част от динамиката в медицината е вследствие на притока на чуждестранни студенти. МУ-Варна е устойчиво в топ 3 на страната в направленията медицина, стоматология и здравни грижи;

• Ръст в **информатика и компютърни науки**

– пет висши училища във Варна предлагат специалности в сферата на информатиката и компютърните науки. Общо в тези направления се обучават 2 550 студенти, като броят им за последните 5 години се увеличава с около 750. Интересът към направлението е основно от български студенти, а последващата реализация е при високи нива на заплащане;

• Ръст в **транспорт и корабоплаване** – наг

3 600 студенти се обучават в това направление във Висшето военноморско училище и в Технически университет – Варна. Особено отчетлив ръст се наблюдава във Висшето военноморско училище, като за последните 5 г. броят на студентите в направление то се увеличава с 583. Промяната е провокирана основно от интереса на чуждестранните студенти.

Студенти по направление във висшите училища във Варна	Брой студенти (2019)	Промяна в броя студенти през последните 5 години (2014-2019)	Брой на чуждестранните студенти (2019)	Среден месечен доход Облагаем доход на завършилите през последните 5 години (лв.)
Хуманитарни и социални	12 680	-6 195	512	1 129
Политически науки, право и психология	2 118	-52	22	1 112
Администрация и управление	2 401	-875	167	1 324
Икономика	6 180	-5 133	174	1 122
Туризъм	1 566	-8	139	959
Социални дейности	217	-93	2	840
Изкуства	198	-34	8	802
Технически и приложни	14 982	+2 197	2 209	1 349
Архитектура, строителство и геодезия	1 551	+266	67	1 426
Инженерство и електротехника	1 760	-1 184	34	1 225
Информатика и компютърни науки	2 547	+742	71	1 827
Транспорт и корабоплаване	3 632	+179	564	1 156
Медицина и здравни грижи	5 296	+2 141	1 473	1 277
Растениевъдство	196	+53	0	1 201
Сигурност и отбрана	2 102	-506	8	1 016
Национална сигурност	1 960	-543	8	991
Военно дело	142	+37	0	1 365
Общо студенти	29 764	-4 504	2 729	

РАБОТНА СИЛА И ЗАПЛАТИ

В цялата област Варна 30% от населението на възраст между 25 и 64 години е с висше образование – **най-високият дял в страната** след този в столицата. Голяма част от висшистите в областта е концентрирана именно в град Варна. От гледна точка на бизнеса, много висшисти, както и силното профилирано и професионално средно образование, гарантират наличието на подготвени кадри.

Заетостта в област Варна през 2019 г. е близо 70% (15-64 г.), което е **рекорд за пазара на труда** в новата история на морската столица. Общо броят на заетите е 215 хил. души. Сериозният ръст през 2019 г. отразява положителната динамика в града. Безработицата през 2019 г. също е на много ниски нива – 2,8% във Варна и 3,9% в Девня през 2019 г. Очакванията са негативният ефект от кризата с коронавируса през 2020 г. да бъде по-скоро краткосрочен и пазарът на труда във Варна бързо да се възстанови.

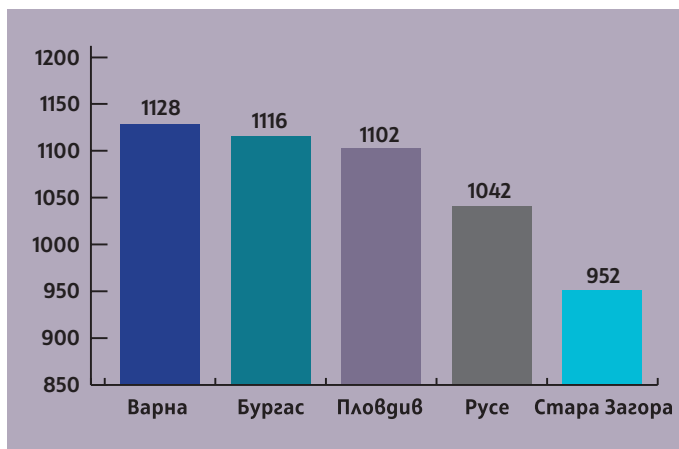
Средната заплата в нефинансовите предприятия в община Варна достига **1 128 лв. през 2019 г.** и леко изпреварва средните нива в другите големи градове в страната. Най-високи са заплатите в сферата на информационните технологии и услуги – 2 237 лв. В здравеопазването средната заплата е 1 519 лв., в корабостроенето – 1 334 лв., а в транспорта – 1 265 лв.

По-високата цена на труда във Варна спрямо други големи градове в страната отразява в голяма степен **производителността на местните кадри** и структурата на местната икономика. Цената на труда и оперативните разходи във Варна остават изключително благоприятни за потенциални външни инвеститори в най-динамичните експортно-ориентирани сектори.

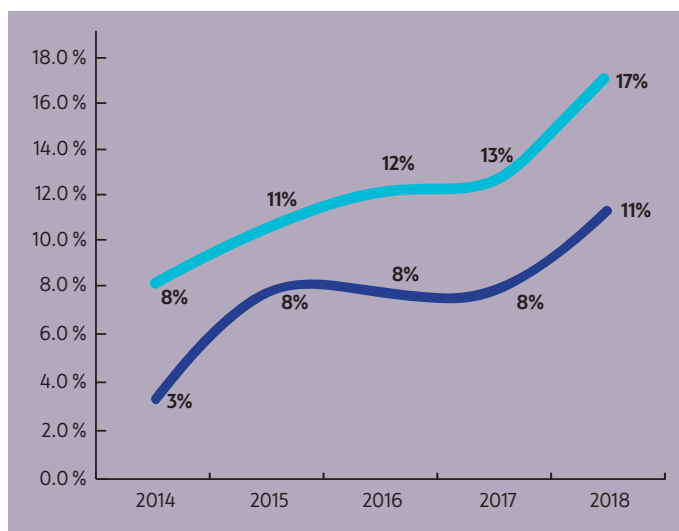

1 128 лв.
**СРЕДНА ЗАПЛАТА
ПРЕЗ 2019 Г.**

СРЕДНА БРУТНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА В ПРЕДПРИЯТИЯТА (ЛВ., 2019 Г.)*

* Оценка на ИПИ на база данни от НСИ

■ Ръст на средната месечна заплата в община Варна (%)
■ Ръст на средната месечна заплата в информационните технологии в община Варна (%)
Източник: НСИ

Ръстът на заплатите във Варна се ускорява в последните пет години, което отразява насочването на икономиката към сектори с по-висока добавена стойност. Средната заплата в морската столица нараства с над 10% през 2019 г. В сферата на информационните технологии и услуги ръстът вече достига 17%, провокиран от **навлизането на нови играчи на пазара**. Разходите за труд в дигиталния сектор обаче остават силно конкурентни на фона на столицата София и очакването е повече компании да се преориентират към морската столица.

**Над 10%
ръст**
НА ЗАПЛАТИТЕ
ПРЕЗ 2019 Г.

4

ТРАЕКТОРИЯ
НА РАЗВИТИЕ

**Варна -
град на
знанието**

Варна е в процес на изграждане на своя нов модел на икономическо развитие, който стъпва върху традициите, но отправя амбициозен поглед към бъдещето. Туризмът продължава да играе ключова роля в икономическия и социален живот на града, но потенциалът на морската столица отива далеч отвъд познатия морски туризъм. Предизвикателствата пред икономиката на Европа, в т.ч. кризата с коронавируса, дават ясен сигнал, че **иновациите и интелигентната специализация** са ключови за дългосрочното развитие на всеки модерен европейски град. Траекторията на развитие на морската столица е под мотото „**Варна – град на знанието**“.

Интелигентната специализация на Варна стъпва върху изградените връзки между **наука и бизнес** и положителната динамика в секторите с най-висока добавена стойност. Това са най-вече медицината, транспортът и корабоплаването, информационните технологии и професионалните бизнес услуги. Тези сектори стъпват на образователната инфраструктура в града, която е готова да направи следващата крачка.

Няколко са големите проекти, които чертаят бъдещето на Варна и могат допълнително да отключат потенциала на морската столица.

ИНВЕСТИЦИИТЕ В ЛЕТИЩЕТО И ПЪТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Развитието на летище Варна е ключов фактор за растежа на Варна през последните години. Множеството инвестиции направиха **летище Варна едно от най-модерните** в Източна Европа. Над 2,1 млн. пътници преминават през летище Варна през 2019 г., като консервативните оценки са за достигане на близо 5 млн. пътници до 2040 г. Близостта на летището до индустриалните зони около Варна е допълнителен плюс за морската столица.

Огромните инвестиции в пътната инфраструктура могат да отключат допълнително потенциала на Варна. Завършването на магистрала „Хемус“, която свързва столицата София с Варна, ще провокира подем в цяла Северна България и допълнително ще усилва интереса към морската столица. Мащабните инвестиции в градската пътна мрежа също променят облика на Варна. **Новият бул. „Васил Левски“ е определен за най-значимия пътен проект** за Варна през последните десетилетия.

ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЗОНИ НА ВАРНА

Индустрията на Варна логично се ориентира на северозапад, в близост до летището, западното промишлено пристанище и магистрала „Хемус“. **Новата Индустриална зона Варна**, която е създадена съвместно с Община Аксаково, е огромна – с площ от 8 хил. gka, като предстои и изграждането на съответната инфраструктура. Индустриална зона Варна **гарантира нужните производствени площи на Варна** и отваря пътя за навлизането на големи чужди инвеститори.

Варна развива успешно и две зони с Национална компания индустриални зони. Първата е Транзитна търговска зона – Варна, която е разположена в Южната промишлена зона на града и разполага с напълно изградена инфраструктура. Втората е Варна Запад Индустриална зона, която е близо до магистрала Хемус и индустриалното пристанище.

**Площ от
8 хил. gka**

**НОВАТА
ИНДУСТРИАЛНА
ЗОНА ВАРНА**

КВАРТАЛЪТ НА ИНОВАЦИИТЕ

Потенциалът за нов квартал на иновациите се крие в **местността „Малка чайка“**, разположена покрай Варненското езеро и в непосредствена близост до Аспаруховия мост. На територията ѝ от години е разположен **Центърът по хидро- и аеро динамика**, който подготвя сериозни инвестиции и е в процес на разширяване на своята дейност. Медицински университет – Варна вече подготвя мащабен проект в местността, в т.ч. за **развитието на гребната база** в езерото. Икономически университет – Варна, Технически университет – Варна и Висшето военноморско училище също притежават имоти в непосредствена близост.

Партньорството между висшите учебни заведения и научни институти в местността е огромна възможност за развитие на индустриални и експериментални научно приложни изследвания в най-перспективните сфери пред морската столица – медицина и здравни грижи, информатика и компютърни науки, транспорт и корабоплаване. Кварталът на иновациите стъпва върху научната инфраструктура на Варна, но има голям потенциал за привличане на частни капитали.

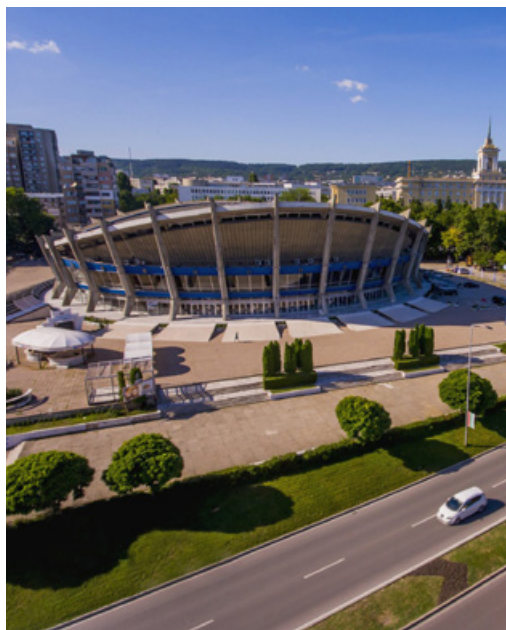

НОВ ОБРАЗОВАТЕЛЕН КАМПУС

Математическата гимназия „Д-р Петър Берон“ във Варна е една от най-големите в България и постига високи образователни резултати. В напреднала фаза е проектът за изграждането на **нова сграда на математическата гимназия**, която ще е в непосредствена близост до някои от професионалните гимназии в града. Оформянето на технологичен **образователен кампус по инженерни и точни науки** е изключителна възможност пред Варна. Проектът дава възможност за партньорство с висшите учебни заведения и големи технологични компании за изграждането на технологична академия в рамките на образователния кампус.

УМНИЯТ МОРСКИ ГРАД

Община Варна е в процес на интегриране на SAP IoT Smart City Platform в управлението на града. Платформата позволява умното управление на трафика, градското паркиране, осветлението, отпадъците, риска от наводнения, качеството на въздуха и събитията в града. Платформата дава и възможност за създаването на модерен единен портал за всички граждани. Като първа стъпка община Варна инвестира в така необходимото умно управление на риска от наводнения. **Инвестициите в управлението на града** са ключови в процеса на трансформация на морската столица.

ФЕСТИВАЛЕН И КОНГРЕСЕН ТУРИЗЪМ

Развитието на фестивалния и конгресния туризъм е важен приоритет в инициативата за утвърждаването на Варна като **дестинация за 4 сезона**. Градската и социална инфраструктура на Варна е готова да посрещне целогодишен туристически поток. Материалната база и инвестициите в Двореца на културата и спорта и Фестивален и конгресен център – Варна полагат основата за различен тип туризъм в морската столица. Ключови в това отношение са развитието на нови социални пространства, в т.ч. възможностите за инвестиции в нов модерен конгресен/културен център край морето.

ДИГИТАЛЕН ИНОВАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

Варна е сред лидерите в страната в сферата на информационните технологии и услуги, формирането на стартъп общности и **иновационна култура**. През 2019 г. две големи инвестиции потвърждават нарастващия интерес към Варна – Coca-Cola откри център за финансови услуги, а белгийската банкова група KBC отвори нов център за споделени услуги. През 2019 г. Варна беше домакин за поредна година и на високотехнологичната конференция „Innowave Summit“, най-значимата технологична конференция в Югоизточна Европа.

Технологичното развитие на Варна се случва в рамките на градската среда, като предстои оформянето на по-мощабни пространства, които да концентрират дигиталната енергия в града. Такива пространства биха могли да се оформят в **освободената зона на пристанище Варна-Изток**, което е топлакация, в непосредствена близост до централните градски части. Сериозен потенциал за подобно развитие има и в **инвестиционен парцел „Поделението“** в квартал Владиславово – сходен с военния парцел, на който беше изграден София Тех Парк.

НОВИТЕ СОЦИАЛНИ ПРОСТРАНСТВА

През последните години беше обособена **нова зона за отдих и развлечение на Морска гара**, която се намира в прилежащата зона към Пристанище Варна-Изток. Зоната е на едно от най-добрите места във Варна и има голям потенциал за развитие. Освобождаването на още неизползвани пространства от пристанището могат да отворят възможност за изграждането на **конгресен център** или обособяването на пространства за **дигитални и стартъп компании**.

Емблематичен за морската столица е проектът за изграждането на **нова модерна биб-**

лиотека във Варна, в непосредствена близост до сградата на общината. Новата сграда на регионалната библиотеката ще дава възможност за **многообразен обществен живот**, като целта е да се превърне в място за култура, наука, обмен на информация и знания. В библиотеката ще има изложбена и концертна зала, както и пространства за семинари и обучения. Наред с библиотеката, предстои международен архитектурен конкурс за визия на пространството в центъра на града, известно като „Дупката“, което ще бъде превърнато в **нова културна точка**.

Инвестиционна карта на Варна

МАКРОИКОНОМИЧЕСКА СТАБИЛНОСТ И ДОБРА БИЗНЕС СРЕДА

Достъп до единния пазар на ЕС

България е член на ЕС от 2007 г.

Нисък публичен дълг

В периода 2016-2018 г. България има бюджетни излишъци

20% от БВП

Данък върху доходите и печалбите

10% плосък данък върху доходите и 10% корпоративен данък

10%

Фиксиран курс на лева към еврото

България е във валутен борд от 1997 г. и в напреднала фаза за членство в ERM II и еврозоната

1.95583

лева за 1 евро

ДИНАМИЧНА ИКОНОМИКА И ВИСОК РАСТЕЖ

Ръст на БВП

Стабилен ръст в периода 2015-2019 г.

>3%

Рекордна заетост

През 2019 г. беше постигната рекордна заетост (15-64 г.)

70%

Ръст на заплатите

Ръстът на заплатите в страната е над 10% през 2018 и 2019 г.

>10%

ВАРНА – ГРАД НА ЗНАНИЕТО

Град на студентите

Брой на студентите в 6-те университета във Варна

30 хил.
студенти

Пристанище & Индустриални зони

Новите инвестиции в модерното Пристанище Варна & Развитието на новата Индустриална зона Варна

Квартал на иновациите

Инициатива на висшите училища и институти във Варна

Община отворена за бизнеса

Бърза общинска администрация & ниски местни данъци

МОРСКА СТОЛИЦА НА БЪЛГАРИЯ

Летният капитал

Брой чуждестранни туристи в община Варна за 2019 г.

820 хил. чужди
туристи

Модерно летище

Летище Варна посреща 2,1 млн. пътници през 2019 г.

Морска градина и градска среда

Традиционно развити зони край морето, динамична социална среда и поява на нови градски пространства

И.П.И

Институт за пазарна икономика

ВАРНА. Град на знанието.

*Икономически профил
и траектория на развитие*

2020

Изданието е изготвено от ИПИ по поръчка на Община Варна © Всички права запазени

Част от използваните изображения са с дизайн от freereek. Всички векторни иконки са с дизайн от flaticon.